

VALSTYBINĖ SAUGOMŲ TERITORIJŲ TARNYBA PRIE APLINKOS MINISTERIJOS

BUVEINIŲ APSAUGAI SVARBIŲ TERITORIJŲ ATRANKOS KRITERIJUS ATITINKANTČIOS VIETOVĖS KAUNO AŽUOLYNAS (LTKAU0020) APSAUGOS ĮVERTINIMO ATASKAITA

2019 m. kovo 15 d.

Vilnius

1. Bendra teritorijos apžvalga (padėtis, ribos, užimamas plotas).

Buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus atitinkanti vietovė Kauno ąžuolynas (toliau – Vietovė „Kauno ąžuolynas“) yra centrinėje Lietuvos dalyje, Kauno apskrityje, Kauno miesto savivaldybės centrinėje dalyje, Žaliakalnio seniūnijos teritorijoje. Tai miesto parkas, kurį supa tankiai apgyvendinta miesto teritorija. Šiaurės – šiaurės rytinė vietovės riba sutampa su Kauno miesto Vydūno alėja, rytinė – su Radvilėnių plentu, pietinė – Tunelio gatve, o rytinė ribojasi su Kauno miesto savivaldybės 1-uoju Žaliakalnio kultūriniu draustiniu. Bendras Kauno ąžuolyno BAST plotas yra 60,83 ha. Teritorijos centrinio taško geografinės koordinatės (LKS-94 koordinacių sistemoje): 496364, 6084796. Ribų žemėlapis pridedamas.

2. Teritorijos teisinis statusas ir svarba

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210 „Dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“ Kauno ąžuolynas išskirtas kaip vietovė, atitinkanti buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus (kodas LTKAU0020).

2007 m. lapkričio 12 d. Europos Komisijos sprendimu Vietovė „Kauno ąžuolynas“ įrašyta į Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą kaip į 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL 2004 m., specialusis leidimas, 15 skyrius, 2 tomas) (toliau – Buveinių direktyva) II priedą įrašyto niūriaspalvio auksavabalio (*Osmoderma eremita/barnabita*) apsaugai svarbi teritorija.

3. Teritorijos biologinės ypatybės.

Vietovės „Kauno ąžuolynas“ išskirtinę gamtinę vertę kuria šimtamečiai medžiai – 2018 m. iš viso suskaičiuota 618 vertingų medžių, iš kurių 522 ąžuolai ir 96 liepos. Dėl užpavėsinimo ir reguliaraus teritorijos šienavimo paprastojo ąžuolo ir kitų vertingų lapuočių medžių savaiminio atsikūrimo galimybės labai prastos, tačiau yra pakankamai sodintų ąžuoliukų ir jau paūgėjusių ąžuolų, kuriuos tinkamai prižiūrint galima išauginti tinkamą pamainą seniesiems medžiams.

Vietovė „Kauno ąžuolynas“ išskirta niūriaspalvio auksavabalio (*Osmoderma eremita/barnabita*) apsaugai ir čia yra viena iš gausiausių šios rūšies vabalų radaviečių Lietuvoje. Senų lapuočių medžių gausa sudarė geras sąlygas Kauno ąžuolyne augti specifinėms saugomoms grybų rūšims: visoje ąžuolyno teritorijoje aptinkami krockiniai minkšteniai (*Hapalopilus croceus*), yra kelios nuo senų ąžuolų gausos priklausančių grybų rūšies ąžuolinės kepenos (*Fistulina hepatica*) ir kuokštinės grifolės (*Grifola frondosa*) radavietės. Vietovėje „Kauno ąžuolynas“ registruotos ir nuo senų medžių priklausančios saugomos gyvūnų rūšys: ąžuolinis skaptukas (*Xestobium rufovillosum*),

marmurinis auksavabalis (*Protaetia lugubris/Liocola marmorata*), vidutinis margasis genys (*Dendrocopos medius*), europinis plačiaausis (*Barbastella barbastellus*).

Vietovėje „Kauno ažuolyno“ kartografuota 1 tipo EB prioritetinės svarbos natūrali gamtinė buveinė 9180 **Griovų ir šlaitų miškai*. Šio tipo buveinė užima 7,66 ha plotą ir tai sudaro 12,6 % visos Vietovės „Kauno ažuolynas“ ploto. Ji išskirta pietrytiniame pakraštyje ir susiformavusi čia esančiame šlaite bei iš čia gilyn į teritoriją nusidriekusiame griovose.

4. Žemės ir gamtos išteklių nuosavybė ir naudojimas:

Vietovėje „Kauno ažuolynas“ dominuoja miško paskirties žemė, užimanti 59,32 ha plotą ir sudaranti 97,52 % viso teritorijos ploto. Kitos paskirties žemė užima 1,51 ha plotą ir sudaro 2,48 % viso teritorijos ploto. Visa žemė yra valstybės nuosavybė. Miškai priskirti IIB miškų grupei, valdomi Kauno miesto savivaldybės.

Vietovėje „Kauno ažuolynas“ gamtos ištekliai ūkiniais tikslais nenaudojami – tai miesto parkas, kurio pagrindinė paskirtis yra rekreacija.

5. Bendrieji teritorijoje saugomų EB svarbos rūšių ir natūralių buveinių apsaugos ir tvarkymo reikalavimai:

EB svarbos buveinių ir rūšių apsaugos reikalavimai nustatyti Bendraisiais buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 276. Vadovaujantis šiais nuostatais niūriaspalvio auksavabalis (*Osmoderma eremita/barnabita*) buveinėse:

1. negali būti iškertami seni drevėti ir džiūvantys medžiai, ypač ažuolai;
2. skatinama palikti nenukirštus nusilpusius, pažeistus brandžius lapuočių medžius;
3. skatinama palikti nepašalintus išvirtusius senus lapuočius medžius.

Atsižvelgiant, kad Vietovė „Kauno ažuolynas“ yra į Buveinių direktyvos II ir IV priedus įrašyto europinio plačiaausio veisimosi ir maitimosi buveinė bei yra išskirta į Buveinių direktyvos I priedą įrašyta EB svarbos buveinė 9180 **Griovų ir šlaitų miškai*, pagal Bendruosius buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatus:

a. europinio plačiaausio buveinėse:

1. negali būti išleidžiami į vandens telkinius nutekamieji vandenys;
2. saugomos ir kuriamos naujos gyvatvorės bei medžių juostos pakelėse ir laukuose;
3. negali būti iškertami drevėti medžiai;
4. negali būti vykdomi pastatų, kuriuose yra šikšnosparnių vasaros slėptuvių, remonto darbai balandžio–rugsėjo mėnesiais, jeigu tokiais darbais būtų sunaikinti šie gyvūnai, taip pat nurodytuju laiku naudojamos šiuose pastatuose cheminės medienos apsaugos nuo kenkėjų priemonės;
5. negali būti vykdomi pastatų, kuriuose yra šikšnosparnių žiemaviečių, remonto darbai spalio–balandžio mėnesiais, taip pat nurodytuju laiku kitaip trikdomi šiuose pastatuose žiemojantys šikšnosparniai;
6. pastatuose, kuriuose yra šikšnosparnių žiemaviečių ar vasaros slėptuvių, negali būti užkempšami plyšiai ir kitos landos, pro kurias šikšnosparniai patenka į žiemavietes ar vasaros slėptuves arba iš jų išskrenda;
7. pastatuose, kuriuose yra šikšnosparnių žiemaviečių, negali būti vykdomi darbai, galintys pakeisti žiemaviečių mikroklimato sąlygas taip, kad jos būtų netinkamos šiems gyvūnams žiemoti;
8. skatinama įrengti priemonės, kad pastatuose žiemojantys šikšnosparniai (jų žiemavietės) būtų apsaugoti nuo trikdymo.

b. buveinėje 9180 **Griovų ir šlaitų miškai*:

1. negali būti ardoma miško paklotė, žolių, samanų, kerpių ar krūmokšnių dangą, išskyrus saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytus atvejus (reikalavimas netaikomas, jeigu miško paklotės suardymo neįmanoma išvengti vykdant leistiną medienos ruošą);

2. negali būti vykdomi miško kirtimai, išskyrus atrankinius kirtimus, specialiuosius kirtimus, siekiant formuoti ir palaikyti būdingos rūšinės sudėties ir vertikaliosios struktūros medyną bei sanitarinius kirtimus, jeigu kyla masinio ligų ir kenkėjų išplitimo grėsmė.

6. Teritorijoje veiklą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, kurios sumažina ar pašalina grėsmes teritorijoje saugomoms vertybėms, apžvalga:

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas;

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas;

Lietuvos Respublikos žemės įstatymas;

Lietuvos Respublikos miškų įstatymas. Kauno ąžuolynas yra miesto parkas, priskiriamas II B miškų grupei.

Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai įstatymas. Bet kokie projektai dėl planuojamos ūkinės veiklos būtų įvertinti Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nustatyta tvarka, įvertinant ar numatoma veikla gali daryti reikšmingą poveikį „Natura 2000“ teritorijoje saugomoms vertybėms.

Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymas;

Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymas;

Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas;

Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. Kauno ąžuolynas 2006 m. įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą kaip kultūros paveldo vietovė, kurio viena iš reikšmingumą lemiančių vertingųjų savybių yra ąžuolų medynai, augimvietė.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 patvirtintos Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos. Išskirtinę Vietovės „Kauno ąžuolynas“ gamtinę vertę sudarantys medynai yra miško žemėje, kuriai pagal Specialiąsias žemės ir miško naudojimo sąlygas taikomos šios specialiosios sąlygos: XXVI (Miško naudojimo apribojimai).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. D1-210 „Dėl Vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“.

7. Teritorijų planavimo dokumentų sprendinių, kurie sumažina ar pašalina grėsmes teritorijoje saugomoms vertybėms, apžvalga:

7.1 Kauno miesto savivaldybės bendrasis planas.

Kauno miesto savivaldybės bendrojo plano (2013-2023 m.) sprendinių aiškinamajame rašte nurodoma, kad Kauno ąžuolynas yra miesto natūralus gamtinis simbolis. Skyriuje 7.2 „Saugomos gamtinės teritorijos“ nurodoma, Kauno ąžuolynas yra buveinių apsaugai svarbi teritorija, kurios steigimo tikslas yra niūriaspalvio auksavabalio apsauga.

7.2 Specialieji ir detalieji planai.

Ąžuolyno žemės sklypo suformavimo detalusis planas, parengtas 87,5 ha ploto teritorijai pagal 2003-10-01 išduotas planavimo sąlygas, patvirtintas Kauno miesto tarybos 2004-07-16 sprendimu Nr. T-463. Šiame plane nurodoma, kad sklypo paskirtis rekreacinė, naudojimo pobūdis – rekreacinės paskirties želdiniai.

Kauno miesto savivaldybės vidinės miškotvarkos projekte 2012–2021 m., patvirtintame LR aplinkos ministro 2012 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. D1-335, Kauno ąžuolyno tvarkymui numatytas specialų tvarkomųjų darbų kompleksas. Jį sudaro labai mažo intensyvumo kraštovaizdžio formavimo kirtimai, kartojami kas 4-5 metai, išimant atskirus menkesnės vertės medelius ir krūmus

ir tuo siekiant ne tik estetinių tikslų, bet ir palankių sąlygų niūriaspalvio auksavabalio populiacijos palaikymui (geresnio apšvietimo senų ąžuolų kamienams ir kt.), senų drevėtų ir pradėjusių džiūti ąžuolų priežiūros darbai, išpjaustant išdžiūvusias šakas, atskirais atvejais iš viršaus pritrumpinant stiebus, jaunesnės kartos ąžuolų priežiūros darbai, pernelyg tankiose grupėse pasodintų medelių išretinimas, persodinant į kitas vietas ar iškertant, pavienių medelių ar grupių sodinimas susidariusiose tam tinkamose vietose.

Kauno miesto savivaldybės užsakymu SĮ „Kauno planas“ 2018 m. rengė „Kitos paskirties inžinerinių statinių, esančių Kauno Ažuolyno parke, Kaune rekonstrukcijos projektą“. Juo projektuojami nesudėtingi (pėsčiųjų, dviračių ir riedučių takai, kitos paskirties inžineriniai statiniai (aikštelės), esamo tvenkinių rekonstrukcija. Esamų želdynų tvarkymas nenumatomas.

8. Faktinės ir potencialios grėsmės EB svarbos rūšims ir natūralioms buveinėms:

Vietovė „Kauno ąžuolynas“ yra miesto centre, miškai priskiriami II B miškų grupei, kirtimai praktiškai nevykdomi, todėl Vietovės „Kauno ąžuolynas“ plotinės išraiškos būklė vertintina kaip stabili ir mažai pažeidžiama. Tačiau vertinant kokybine išraiška yra matomas senų medžių būklės blogėjimas. Sodintų ir savaime sudygusių ąžuolų yra pakankamai, tačiau jie nėra tinkamai prižiūrimi – sodintose vietose auga per tankiai, stelbia vienas kitą, o savaime sudygusius gožia mažiau vertingi medžiai. Inventorizacijos duomenys ir jaunų ąžuolų būklės vertinimas rodo, kad dėl tinkamos priežiūros stokos daugumos Vietovėje „Kauno ąžuolynas“ augančių šimtamečių medžių būklė blogėja ir yra grėsmė juos prarasti greičiau, nei užaugs juos pakeisiantys medžiai.

Kita Vietovės „Kauno ąžuolynas“ aktuali gamtosauginė problema yra susijusi su netinkama senų medžių priežiūra. Juose atsivėrę plyšiai ir drevės sudaro sąlygas įsikurti retoms, nuo šių specifinių sąlygų priklausomų organizmų rūšims, kurių viena ir yra niūriaspalvis auksavabalis – tikslinė Vietovės „Kauno ąžuolynas“ rūšis. Tuo tarpu, Vietovėje „Kauno ąžuolynas“ vykdytas dreivių užsandarinimas ar šiuo metu retkarčiais vykdomas nudžiūvusių ar džiūstančių medžių šalinimas mažina nuo brandžių medžių priklausomoms rūšims tinkamų buveinių skaičių ar blogina jų būklę.

9. Pasiūlymas dėl BAST statuso suteikimo.

Šiuo metu Vietovei „Kauno ąžuolynas“ rengiamas gamtotvarkos planas. Įgyvendinus šiame gamtotvarkos plane numatytas su suinteresuotomis institucijomis suderintas priemones ir rekomendacijas bus išsaugota palanki Vietovės „Kauno ąžuolynas“ tikslinės rūšies niūriaspalvio auksavabalio, į Buveinių direktyvos II priedą įrašyto europinio plačiaausio ir kitų nuo brandžių medžių priklausančių organizmų buveinių bei EB svarbos buveinės 9180 *Griovų ir šlaitų miškai* apsaugos būklė. Atsižvelgdami į tai ir įvertinę vietovėje veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas bei su teritorija susijusių teritorijų planavimo dokumentų sprendinius siūlome buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus atitinkančiai vietovei „Kauno ąžuolynas“ (kodas LTKAU0020) suteikti buveinių apsaugai svarbios teritorijos statusą.

Direktorius

Albertas Stanislovaitis